

Za královskou stopou a Střelou do Toužimi

GPS souřadnice: 50.0593858, 12.9849883

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká trasa pro děti od 5 let. Je krátká a je na ní jeden minikopeček. Klasická kola i kočárky tentokrát nechte doma, lesem projedou jen ty terénní. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Toužimi dostanete, když se vydáte po D6 na Karlovy Vary a pak odbočíte v Bochově na Toužim. Přibližně 120 km zvládnete za hodinu a půl.

Parkování: Zaparkujte kdekoli poblíž náměstí. Třeba u zámku nebo na parkovišti u městského úřadu na sídlišti. Pro parkování na náměstí budete potřebovat papírové parkovací hodiny.

Možnost občerstvení: Restaurace a pizzerie U Čápa, restaurace U Vladaře.

Zámek Toužim (<https://www.zivyzamektouzim.cz/>)

Horní zámek je veřejnosti přístupný v červenci a srpnu během otevřených víkendů a akcí konaných spolkem *Živý zámek Toužim*.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství:

Krasy, Nečtiny, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Štědrá, Bochov, Valeč, Plasy, Kralovice, Kožlany, Krakovec, Zbiroh, Kladruby.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vydejte se s námi na dobrodružnou cestu za tajemstvím historického města v srdci drsné, ale krásné Tepelské vrchoviny. Čeká vás putování plné hádanek, které vás provede kolem hradeb, zámku i tichých břehů řeky Střely. Cestou možná zaslechnete ozvěny kroků bájného písaře nebo objevíte místa, kudy dříve kráčela slavná procesí k „panence skákavé“, správněji Panně Marii Skokovské.

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tedy pro všechny zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, městečko na trase z Plzně do Karlových Varů leží v širokém mělkém údolí horního toku říčky Střely v Tepelské náhorní plošině. Je to krásný kraj a procházka městem, kolem vody a také lesem se vám jistě bude líbit. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Toužim je fascinující město s bohatou historií, která sahá až do 12. století, kdy zde vznikl proboštský dvorec benediktinů. Co to je proboštský dvorec?

Představte si ho jako opevněný klášterní statek s kostelem, ze kterého mniši řídili celý kraj a učili lidi, jak pěstovat plodiny nebo stavět pevné domy.

Naše putování začíná na **náměstí Jiřího z Poděbrad**, které tvoří srdce města.

Víte, kdo byl Jiřík z Poděbrad?

Český král, který Toužimi v roce 1469 udělil městská práva. Jak a proč se to stalo, si povíme za chvíli. I důkaz v Jiříkově ruce vám ukážeme. :)

Náměstí je obklopeno měšťanskými domy, které mají často středověké základy a hluboké sklepy, kde se dříve skladovalo zboží nebo pivo. Je také městskou památkovou zónou.

První písmenko do tajenky na nás ovšem nečeká na fasádách. Vyzvednout si ho můžete u barokního **mariánského sloupu**. Lidově se mu říká morový. Lidé ho zde totiž nechali postavit jako poděkování za ochranu před morem a jinými epidemiemi. A také jako prosbu o prosperitu města. Najděte na něm letopočet.

1. Opište poslední číslici z letopočtu na hlavním sloupu.

Na vrcholu stojí Panna Marie, pod ní jsou postavy svatých patronů.

Schválně, jestli poznáte, který je který? Florián, Nepomuk, Křtitel a Josef.

Kdo s námi chodí na výlety s tajenkou v Postřelí pravidelně, ten už ví, že Florián mívá přílbu a hasí nechtěné ohně, Josef má v náručí dítě a Nepomuk drží kříž.

Který je tedy Jan Křtitel? Poradíme, že má u nohou zvířátko.

Vydejte zvuk jako tento přežvýkavec a odťapejte ke kašně.

Cestou si všimněte krásných domů na náměstí.

Najdete na některém z nich hlavu koně?

Vidíte někde velocipéd? To je předchůdce dnešního kola, kdyby někdo nevěděl, co má hledat.

Kamenná **kašna** byla upravená kolem roku 1930. Původní dřevěná stála v horní části náměstí. Přívod vody zajišťovalo potrubí takzvaného „městského vodovodu“ z Rourového rybníku. Také bylo dřevěné... Jak také tehdy jinak. Další menší dřevěné kašny stály v obou obecních pivovarech, v dnešní Družstevní ulici a Pod brankou. Vody tedy město mělo zjevně dostatek. :)

Kolik okvětních lístků má květinka na sloupu kašny? Je tady někdo, komu je přesně tolik let? Tak ten může jít najít Iva! Kdepak asi je?

Hned za kašnou stojí budova **radnice**. Kdysi byla renesanční, ale po velkém požáru v 19. století získala svou dnešní podobu. Vždy však byla symbolem svobody města a místem, kde se uchovávaly důležité listiny a městská pokladna. Dnes v ní sídlí **infocentrum města** a vy si zde můžete nabrat mapičky a letáčky. Chtěli jsme i tu městskou pokladnu, ale nedali... :)

Nad hlavním vchodem je reliéf s městským znakem z doby po roce 1500. Co na něm vidíte?

Co by se stalo, kdyby se na náměstí potkalo zvíře ze znaku se zvířetem od Jana Křtitele? :)

V severní části této budovy se v přízemí dodnes dochovala starší klenutá černá kuchyně. Je to zvláštní prostor, který sloužil k vaření na otevřeném ohni. Tipujeme, že sloužila jako přípravná „závodního stravování“ pro radní. Černá se jí říká

podle toho, že bývaly její stěny i strop po letech používání úplně černé od sazí a kouře. V Toužimi takové kuchyňky najdeme v základech starých měšťanských domů na náměstí nebo přímo v prostorách zámku.

Ke kuchyni tradičně patřivala komora. Tady ji mají také. Kdo si vzpomene na dětskou říkanku a zároveň písničku, jistě ví, kdo v ní rád pobýval.

Táto, mámo, v komoře je myš.

Pustíme tam kocoura,

on tu myšku vyšťourá.

Táto, mámo, už tam není nic.

Vždycky jsme dumali, kam se poděl kocour, když najednou v komoře nebylo nic. V Toužimi nejspíš přešel do některého z dalších dvou sklepů. Ten starší je gotický, s předsíní a věžeňskou kobkou.

Víte, co je kobka? Žalář!

Je nám ale jasné, že vás posezení ve vězení neláká. To radši **socha Jiřího z Poděbrad**. Na náměstí byla umístěna až v roce 2013. Autorem téměř 180 cm vysoké postavy je sochař Marcel Hron. Zajímavostí je, že je socha kráčí přímo po dlažbě, netrůní na nějakém vyvýšeném piedestalu. Prostě je bez soklu...

Postavte se jako Jiřík a nechte se tak vyfotit. Komu to sluší víc? Vám, nebo Jirkovi?

Král má v ruce lejstro – správně listinu –, kterým uděluje Toužimi městská práva. Také má za pasem meč, který mu vzadu vykukuje. Vidíte ho? Vyzkoušejte, jestli je ostrý. :)

2. Jak se nazývá vladařova úprava vousů?

Vydáme se k zámku (za králem doprava). Kráčíme tak po místech, kam historické události zabloudily už ve 12. století. Tehdy získal území jako „výslužku“ jihočeský velmož Jiří z Milevska. Tenkrát tu nebylo vůbec nic. Proto sem velmož poslal své jihočeské poddané, aby vymýtili bukový a dubový prales, založili lány polí, pastviny a první osady. Tehdy pravděpodobně vznikl i dvorec, který byl prapředkem budoucího proboštského.

Doba byla neklidná, a proto se Jiří z Milevska rozhodl svůj nový majetek zabezpečit. Jak? Svěřil ho do božích rukou. Při kostele svatého Jiljí založil klášter, pozval do něj premonstrátské řeholníky a později jim své majetky odkázal.

Premonstráti poděkovali a vybudovali opevněné sídlo, kterému se říkalo proboštství, jak už jsme si říkali. Stály tu i kostel svatého Jana Křtitele a hospodářský dvůr.

Pobyli tu ovšem jen pár století, protože je v roce 1430 vyhnal husitský hejtman Jakoubek z Vřesovic. Ten byl velký strateg a rozhodl se, že z církevního sídla udělá pořádný hrad. Právě on položil základy dnešního zámku, kterému se podle jeho syna dodnes v jedné části říká Janův hrad.

Zámek v Toužimi je unikátní tím, že se skládá ze dvou částí. Horní vznikl jako luxusní sídlo pánů z Plavna, kteří zde v 16. století postavili mohutný třípodlažní palác. Později (po roce 1620) nechal vévoda Julius Jindřich vyhořelý zámek opravit tak velkolepě, že se mu říkalo rezidence. Dolní zámek vznikl přestavbou starého předhradí.

My nejprve stoupáme kolem Nového zámku.

Blížíme se ke **kočárovně**, která sloužila k bezpečnému parkování „luxusních“ kočárů a povozů, kterými cestovali majitelé zámku a jejich vzácní hosté. Musela být suchá, aby se drahé dřevo a polstrování kočárů nepoškodily vlhkostí. Kromě vozů v ní bývalo i místo na postroje a další vybavení pro koně, kteří byli ustájeni v blízkých chlévech.

Zajímavý je vjezd, který je zaklenutý takzvaným stlačeným obloukem. Byl navržen tak, aby i velký a vysoký kočár mohl projet bezpečně a bez ztráty střechy. My nemáme ani kočár, ani slona nebo žirafu, a tak jím jen projdeme. Pes se vejde, má psí výšku. Víte, co znamená, když o někom řeknete, že má psí výšku?

Napravo na zdi kdosi zanechal světu vzkaz, že je fanouškem někdejšího frontmana hudební skupiny Nirvana. Ach jo! :(

Dnes se o zámek stará spolek *Živý zámek Toužim*. Čistí nádvoří, opravuje střechy a vůbec se velmi činí, aby tato památka úplně nezanikla. Za což spolku patří obrovské díky.

Zámek dobře uvidíte právě od zdi nalevo, tak nakoukněte.

Zajímavostí je, že tam, kde dnes vidíte zámeckou zahradu, dříve stával původní kostel svatého Jana Křtitele. Byl však zbořen a místo něj na jiném místě vystavěna **kaple svatého Kříže**.

Jak sami vidíte, je prázdná...

Velmi dobře si můžete prohlédnout barokní novostavbu zámeckého **pivovaru**. Stojíte přímo před ní. Když se podíváte nahoru, možná uvidíte i čápa, který zde hnízdí.

Pivovarnictví má v Toužimi tradici, která sahá až do středověku. Pro město to byla jedna z nejdůležitějších věcí, protože prodej piva přinášel do městské pokladny i šlechtické kapse nejmíc peněz.

Právo vařit zlatavý nápoj získala Toužim už v roce 1469 od krále Jiřího z Poděbrad. Tehdy si měšťané ve svých domech na náměstí vyvařovali mok sami. Později si ale šlechta na zámku uvědomila, že je to skvělý obchod. I neváhala a postavila si vlastní panský pivovar. Stával v místech dnešního Dolního zámku.

Budova, kterou tam vidíte dnes, je ale novější. Jde o barokní novostavbu z 18. století. Nechal ji postavit tehdejší majitel panství. Proč? Starý pivovar už nestačil a byl zastaralý. Nový byl postaven jako mohutná kamenná budova s vysokými stropy a hlubokými sklepy. Právě sklepy byly klíčové: Pivo musí zrát v chladu, aby se nezkažilo. Led do sklepů se v zimě sekal na Zámeckém rybníku a vozil do sklepů v obrovských kusech, které vydržely chladit až do léta.

Vyjdeme ze zámeckého areálu a bereme směr doleva. Držíme se modré turistické značky.

Všimněte si cestou zbytků hradeb.

Městské **opevnění** v Toužimi vzniklo po roce 1469, kdy král Jiří z Poděbrad povolil přemístění obyvatel ze zničené Útviny. Ptáte se, jaká Útviná? Že o žádné nevíte, i když se snažíte protáčet závitý jak o život?

Není divu. Pravda ale je, že Útviná byla původně mnohem důležitějším a bohatším městem než Toužim. Ležela na důležité obchodní cestě z Prahy do Chebu a už ve 14. století to bylo prosperující řemeslnické středisko s vlastním kostelem a městskými právy. Vše se změnilo během divokých let 15. století. V roce 1450 byla Útviná během šlechtických válek napadena a téměř celá vypálena vojskem, kterému velel tehdejší správce království a budoucí král Jiří z Poděbrad. Kam s ubožáky bez střechy nad hlavou? Do Toužimi.

Aby Toužim nedopadla jako Útviná, byla obehnána zdí z lomového kamene, která byla dokonce místy doplněna baštami. Do města se vstupovalo dvěma hlavními branami: Horní bránou směrem od Plzně a Dolní bránou u zámku. Obě byly v 19. století zbourány kvůli rozšiřování silnic. Dodnes se ale zachovaly kousky hradeb v západní a severní části města, zejména nad údolím řeky Střely, kde hradba tvoří vysokou terasu.

Hledáme žlutou cedulku s číslicemi cyklotras. Jsou na ní hned dvě. A také je zde obrázek.

3. Co je na obrázku?

Vstupujeme do ulice Na Výsluní. Jaká hvězda se skrývá v jejím názvu?

Než ulicí projdete, řekneme vám jednu zámeckou pověst.

Jednou se na zámku v Toužimi konala velká hostina zakončená plesem. Na něm jeden opilý pán požádal jakousi krasavici o tanec. Dámě však byl odporný, a proto šeptla: „Raději bych tancovala s čertem!“ Pán rozhněvaně odešel. Ihned poté děvku k tanci vyzval jiný tanečník. Zábava byla čím dál ztřeštěnější a nezřízenější. Host, kterého si předtím nikdo nevšiml, tancoval pouze s onou dámou. Když pak věžní hodiny odbily jednu, cizinec znenadání opustil sál a dáma padla k smrti unavená do křesla. Přítomní si všimli, že ten, co tak chvatně odešel, měl místo jedné nohy kopyto. Byl to čert.

Čerta nejspíš nepotkáme, taneček s ním nedáme, ale můžete zkusit najít kámen s modrou šipkou.

Vidíte někde poblíž sluneční hodiny?

Kdo najde plot, ve kterém jsou zarostlé kusy keřů?

Procházíte kolem barevných garáží? Postupně řekněte jejich barvy anglicky. Tak jak jdou za sebou.

Teď zavřete oči a ve stejném pořadí úkol zopakujte. Pokud spletete barvu nebo pořadí, podívejte se znovu. Pak oči zavřete a začnete od začátku.

Až splníte úkol, můžete se kolem chatové osady vydat do přírody. Stromečky ani kytičky anglicky vyjmenovávat nemusíte. :)

Za závorou na nás čeká naučná tabule s názvem *V lese* a na ní další písmenko do tajenky.

Nejděte obrázky stromů a jejich částí.

4. Jak se jmenuje strom, kterému patří první obrázek jehličí?

Představte si, že v 18. století vypadalo Toužimsko trošku jako jedno velké staveniště a továrna dohromady. Lidé si totiž uvědomili, že dřevo z lesů mizí hrozně rychle, a kdyby takhle pokračovali, za chvíli by neměli čím topit ani z čeho stavět. Proto v té době začali v lesích hospodařit úplně jinak, než jak to dělali jejich předkové. Začaly se sázet hlavně smrky. Rostou totiž rychle a mají rovné kmeny, které se skvěle hodí na trámy. Vzhled lesa se změnil... Kde dříve rostlo hodně listnáčů, jako jsou buky, najednou začaly převažovat jehličnaté lesy, které všude vídáme i dnes. Má to své následky. Kdo si vzpomene na ty hlavní?

Na každém větším potoce v okolí Toužimi stála vodní pila. Což je totéž co vodní mlýn, jen síla vody nemele mouku, ale řeže dřevo. Prostě cirkulárka na vodu. Mnohem rychlejší, než kdyby lidé museli kmeny řezat ručně. Prkna a trámy pak putovaly na stavbu domů, stodol nebo do nedalekých dolů ve Slavkovském lese, kde se z nich stavěly výztuže v podzemí.

Kromě pil byl v lesích vidět i kouř z milířů. To byly velké hromady dřeva pokryté hlínou, ve kterých uhlíři pálili dřevěné uhlí. Potřebovali ho třeba kováři. (A dodnes se bez něj neobejdou milovníci grilovaček.) Les byl v 18. století zkrátka místem, kde bylo pořádně živo. Pracovali v něm dřevorubci se sekerami, povozníci s koňmi, kteří tahali kmeny k vodě, i lesníci, kteří už tehdy začali lesy pečlivě měřit a plánovat, aby dřevo nikdy nedošlo.

Chtěli byste stromy kácet, nebo sázet? A znáte nějakou pohádku, kde dřou drvoštěpové?

Jak se jmenuje pohádka o dřevorubci, který nemůže mít se ženou děťátko, a tak vykope pařez a opracuje ho sekerou, aby vypadal jako dítě? Doma ho pak ožíví, čímž začíná známé dobrodružství o nenasytném dřevěném klukovi...

Jeden dřevorubec také ztratil v lese Jeníčka a Mařenku...

Dr. Voštěpa znáte určitě z pohádky *Lotrando a Zubejda*. A určitě i písničku z pohádky.

Pod dubem, za dubem

tam si na tě počíháme,

pod dubem, za dubem

tam tě voškubem!

Loupežníci z povolání,

to jsou páni, to jsou páni.

Loupežníci z profese

nejlepší jsou v okrese.

Modrá značka nás vede kolem **Podzámeckého rybníka**. Je napájen vodu, která do něj přitéká od jihozápadu. Je to nejdůležitější vodní plocha přímo ve městě. V minulosti byl tento rybník mnohem větší, sahal téměř až k hradbám zámku. Dnes je menší, ale stále důležitý.

Když se podíváte doleva pod stráž, uvidíte říčku, která z něj vytéká. Jmenuje se Střela. Následujeme její tok, a než

dojdeme k další vodní ploše, něco si řekneme o stezce, po které právě šlapeme.

Skokovskou stezku vyšlapaly tisíce poutníků. Kam se po ní vydávali? K zázračnému obrazu Panny Marie do Skoků. Pro zdraví, štěstí a další věci... Zázrak se vždycky hodí. Stezka vede z kláštera premonstrátů v Teplé a končí ve Žluticích. Je dlouhá přibližně 66 kilometrů.

Zázračnému obrazu Panny Marie Skokovské se lidově říkalo panenka skákavá.

Už se vám jistě někdy stalo, že se třeba někdo podívil: „Panenko skákavá, to snad ani není možný!“ Asi jste v tu chvíli nedumali, kterou hupkající dívčinu má na mysli. Teď už to víte.

Jak se z Panny Marie Pomocnice ze Skoků stala poskakující panenka?

Jsou na to dvě teorie:

První říká, že za to může název zaniklé obce Skoky u Žlutic. Panenka ze Skoků nemá k té skákavé daleko. Druhá, že za to může zavěšení obrazu v kostele. Nebylo totiž pevné. Pak stačil třeba průvan, aby se v průběhu bohoslužby obraz pohyboval, „poskakoval“.

Tento obraz byl v té době tak populární, že se jeho kopie rozšířily po celých Čechách a lidé si k panence skákavé vytvořili osobní vztah. Proto nám v řeči hopsá dodnes.

Mineme altánek i další naučnou tabuli, zamáváme potůčku napravo, dotkneme se modré značky na skále a zastavíme u naučné tabule Rybník. A znovu budeme hledat obrázky.

5. Jak se jmenuje ryba na obrázku, která vypadá jako had?

Tady na vás z vody nevykoukne, ale taková štika by mohla. Ukažte ji na obrázku a zkuste o ní něco říct.

Rybáři přezdívali štice obecné „zubatá“. Tahle dravá ryba loví rybí potěr (rybí miminka) už pár dní poté, co sama přestane být potěrem. A nejen cizí! Žere i malé štičky. Kanibalismus je štikám vlastní už ve stáří několika týdnů. Pokračuje po zbytek života. Šticky takto regulují vlastní stavy, aby se nepřemnožily. Logika je to divná. Věřme ale, že příroda ví, co dělá. Mnohokrát nám už dokázala, že je moudřejší než my.

Štika obecná se líhne z jiker vytřených do vysoké trávy na zatopených březích začátkem jara. Při lovu se k rybkám nenápadně přiblíží na velmi malou vzdálenost... A zaútočí. Buď chytne, nebo ne. Šticky své oběti zarputile nepronásledují, nehoní se za nimi, jako to vídáme u jiných druhů dravých ryb. Když při útoku minou, případně rybka cukne, nechají oběd plavat. Radši to zkusí znova. Když se zadaří, polykají rybky od hlavy.

Přicházíme na místo, kterému se říká **Na soutoku**. Řeka Střela se tu potkává Útvinským potokem. U soutoku vidíme moderní vodní nádrž. Byla vybudována až v roce 1998.

Najděte na rozcestníku místo, kam vede modrá turistická značka a je odsud vzdáleno 15,5 km

6. Napište název místa.

Představte si, že i tam vede jeden z našich výletů s tajenkou. A opět na tom má zásluhu hlavně Destinační společnost Postřelí. :)

Podívejte se na šipky ještě jednou.

Jak se jmenuje místo, kam vede modrá turistická značka a je odsud vzdáleno 23 km?

7. Napište lokaci.

Tam povede výlet s tajenkou taky. Už brzy. :)

Držíme se stezky v údolí Střely. Voda si zde po tisíce let prorážela cestu mezi kameny a vytvořila kaňon, který připomíná šumavskou divočinu. V lesích, kde rostou hlavně staré buky, žije mnoho vzácných zvířat.

Přímo u rybníka se nachází mokřadní olšina, což je vzácný typ lesa, kde stromy rostou přímo z mokré půdy. Tato oblast je domovem mnoha druhů živočichů. Můžete zde vidět kachny divoké, poláky velké nebo lysky černé. V rákosí u břehu hnízdí

drobní ptáci, jako je rákosník zpěvný. A nad hlavou vám klidně může přeletět čáp z toužimského pivovaru

Nalevo je louka a hned u cesty balík sena, který tady jistě zapomenutý hnije už mnoho let. Necháme ho spokojeně hnit a řekneme si něco o řece.

Střela je významný levostranný přítok Berounky, který měří přibližně 100 kilometrů a odvodňuje plochu o rozloze přes 920 kilometrů čtverečních. Patří mezi nejzajímavější toky západních Čech, a to jak svou přírodou, tak historií.

Pramení v rašeliništích na rozhraní Slavkovského lesa a Tepelské vrchoviny. Její název je odvozen od prudkého a rychlého proudu, který řeka získává zejména ve svém středním a dolním toku. V minulosti se jí díky výskytu lososů říkalo také Lososnice.

Lososnice zní děsně. Skoro jako Kapřice nebo Cejnice – Střela je krásné jméno. A povodí Střely potom říkáme Postřelí.

A nyní pozor!!!! Hledáme skálu, jejíž tvar připomíná hlavu obra. Blízko ní totiž musíme najít stezku, která nás převede údolím doprava na obecní cestu. Není značená, takže skála je jediný orientační bod, který vám můžeme dát.

Máte ji? Pak také máte naučnou tabuli hned vedle ní.

Najděte v její dolní části hnědé obrázky.

8. Jak se jmenuje zvíře v hnědém čtverečku?

Najděte na skále nápis IVA a pak zkuste někde poblíž najít choroše.

Choroš je zvláštní druh houby, kterou v lese nepřehlédnete, protože neroste ze země jako hříby nebo křemenáče, ale přímo na stromech. Možná jste už choroše viděli... Vypadá trochu jako dřevěný talíř, polička nebo velké kopyto, co vyrůstá přímo z kmene. Máte? Pak jste chorošovi králové! Chorošníci jedlí a chutní. :) Choroš totiž k zakousnutí určitě není. Ale dají se z něj vyklepávat náramně odolné čepice a klobouky. Fakt! A proč se jmenují, jak se jmenují? Od slova *chorý*. Ano, c *horoši jsou houby* způsobující chřadnutí stromu.

Kroutíme to doprava. Vede nás dnes už neoficiální žlutá značka. Kopírujeme tok potůčku a za 15 minut nás to vykulí na silnici. Klid, moc toho po ní nejezdí...

Cestou mjíme mnoho jehličnatých stromů. A také šišek. Nasbírejte alespoň tři šišky a zkuste jimi trefit strom, ke kterému nejspíš patří. Těm, kdo se ani jednou netrefí, vymyslete přezdívky. Třeba: Šiškulín netrefa.

Mjíme další „chorošový strom“.

Tyto houby jsou v přírodě neuvěřitelně důležité, protože fungují jako takoví lesní uklízeči. Patří mezi dřevokazné houby, což znamená, že se živí dřevem. Pokud strom odumře nebo spadne, choroš ho začne pomalu rozkládat a proměňovat zpět v živiny pro půdu, aby z nich mohly vyrůst nové rostliny. Někdy se ale choroš usadí i na živém stromě, který je oslabený nebo má nějakou ranku v kůře. Pak se z něj stává parazit, příživník. A protože nemůže jinak, strom pomalu oslabuje.

Projdeme lesem a loukou. Přicházíme k silnici a také k osadě, která se jmenuje Krásný Hrad. Žádný hrad tady ale není, a tak odbočíme doprava a po asfaltce míříme zpátky do města. Čeká nás teď chvilka chůze bez hledacích úkolů. Nevadí, budeme si vyprávět.

Tipli byste si, čím se místní v minulosti živili?

Toužimsko leží v trochu drsnějším kraji, kde bývá delší zima. Lidé se se tu proto živili hlavně tím, co dokázalo v takových nepřejících podmínkách vyrůst. Hlavně bramborami, které byly základem skoro každého jídla. Na chleba pěstovali žito, na kaše oves. Skoro každá rodina měla nějaké zvíře. Nejčastěji krávu kvůli mléku. Ovce zase dávaly vlnu na teplé oblečení. Protože bylo maso vzácné a drahé, lidé si jídelníček vylepšovali tím, co nasbírali v lese, tedy houbami, borůvkami nebo lískovými oříšky. Takže skoro jako dneska...

Kromě práce na polích byla Toužim známá jako město řemeslníků. Úplně nejvíce zde kvetlo ševcovství. V mnoha domech bys tehdy slyšel klepání kladívek, jak ševci ručně šili boty, které se pak prodávaly široko daleko. Vedle nich tu pracovali tkalci, kteří vyráběli látky, a barvíři, kteří jim dodávali barvu. Důležitým zdrojem obživy byl i les, o kterém jsme už mluvili. Mnoho mužů se živilo dřevorubectvím nebo na vodních pilách, kde se připravovalo dřevo na stavby.

V 19. století na ševcovské kořeny navázaly dvě malé obuvnické továrny. Železnice vybudovaná v roce 1898 podpořila další rozvoj menšího průmyslu (parní pivovar, pila, mlýn, kamenolom).

Po roce 1945 došlo (podobně jako jinde v českém pohraničí) k vysídlení německého obyvatelstva. Podrobněji o tom mluvíme při našem výletu s tajenkou ve Štědré.

Zajímavostí je, že v letech 1949 až 1960 byla Toužim nejmenším okresním městem v Československu.

Tipli byste si, kolik lidí tady žije dnes? Přibližně 3 500 obyvatel.

Napravo vidíte zvláštní podnik. Napadá vás, co se v něm vyrábí nebo chová? Budete překvapeni.

Je to Farma Toužim, která patří pod společnost Česká drůbež. Zaměřuje se především na odchov slepiček, kterým se říká kuřice. To jsou mladé slepice, o které tu pečují těsně do doby, než dospějí natolik, aby začaly snášet vejce. Kdyby to byly ženy, starali by se tu o ně až do chvíle, než by mohly mít děti.

I když přesný počet opeřenců, co se u nich zrovna popelí, farma veřejně neuvádí, bude jich hodně. Obvykle se v takových velkých chovech počty pohybují v tisících kusů. Kuřice se tam vychovávají od kuřátek až do věku kolem osmnácti týdnů, kdy jsou připravené jít hrabat a snášet k novým majitelům do jejich kurníků. Lidé z okolí se tu často zastavují právě proto, aby si slepičky koupili do svého domácího hospodářství.

Když jsme u těch slepiček... Znáte básníkovu pohádku *Kuřátko a obilí* od Františka Hrubína? Určitě ano, je moc hezká.

Jak to bylo, pohádka?

Zabloudilo kuřátko

za zahradou mezi poli

pípá, pípá, nožky bolí.

Ve vysokém obilí

bude večer za chvíli.

„Povězte mi, bílé ovsy, kudy vede cesta do vsi?“

„Jen se ?????? ječmene, snad si na to vzpomene.“

9. Doplňte chybějící slovo do básničky.

Jaké obilniny kuřátko na své cestě potká? Pokud neznáte pohádku, zkuste vyjmenovat obilniny jen tak z hlavy. Začínají na písmenka J, O, Ž a P.

Před vámi se už rýsují barevné vchody sídliště... Které příchutě zmrzlin vám připomínají?

Vidíte napravo sloup elektrického napětí, který je tak nakloněný, že vypadá, že žuchne? Raději se nepřibližovat!

Panelový dům mjíme tak, že ho máme po pravících. Hned za ním je pěšinka, která nás vede do parku, na kterém je **pomník zrušeného hřbitova**. To jsme ještě nikdy neviděli! Vy ano?

Je to pietní místo, které připomíná zaniklý městský hřbitov u kostela svatého Martina. Když nebožtíky přestěhovali a kostel v roce 1978 zlikvidovali, vznikl tady park. Někdy čas v něm „parkovalo“ vysloužilé letadlo sloužící jako kavárna. Památník má podobu nenápadné pamětní desky, která byla na tomto místě vztyčena, aby uchovala památku na generace obyvatel Toužimi, kteří zde byli po staletí pohřbíváni

10. Opíšte kalendářní měsíc z dolní části textu.

Probrouzdáme parkem až na jeho konec, potom odbočíme na sídliště a projdeme kolem dětského hřiště. Napravo je mateřská školka, nalevo červená budova městského úřadu. Zkuste někde vypátrat znak města.

Není to snadné, na fasádě úřadu totiž vidět není. Zkuste se podívat na odpadkové koše. Ne, DO odpadkového koše, ale NA odpadkový koš.

Co ve znaku vidíte? Vykračujte si na něm lev se zbrojí a korunou. Dole je obrněné rameno držící srdce.

Naše poslední zastavení patří **Stromu Evropy** v parku před vámi. Byl zde slavnostně zasazen dne 1. května 2004. Tehdy Česká republika oficiálně vstoupila do Evropské unie. Zkuste ho najít. Najděte i cedulku, abyste se nespletli.

11. **Jaký druh stromu toužimští občané zasadili?**

Odsud je to do centra jen pár minutek cesty. Stačí jít za kostelní věží a za chvíli jste na náměstí. A my pro vás máme na těch pár minut ještě poslední dnešní pověst.

Pověst o toužimských chodbách již po staletí vypráví o dobách, kdy město i zámek čelily krutému obléhání během třicetileté války. Mezi lidmi se začala šířit zvěst, že tehdejší pán zámecký pán nechal pod městem vybudovat další – tentokrát tajné podzemní město.

Když nepřátelské vojsko obklíčilo hradby, ve městě záhy převzal vládu hlad. Už to vypadalo bledě, ale najednou se stal zázrak. Obránci se začali znehodnocovat v týlu nepřítele. Jako by se vynořili ze země... Sebrali nepřítelům zásoby a zase mizeli jako pára nad hrncem. Že by za tím bylo ono tajné město? Skoro. Ze sklepení pod radnicí vedla chodba tak široká, že jí mohl projet jezdec na koni, aniž by sklonil hlavu. Tato podzemní trasa prý spojovala zámek s děkanským kostelem a pokračovala dál, hluboko pod koryto řeky Střely, až vyústila v lesích u Třebouňského vrchu.

Také se vypráví o posledním toužimském tajném písaři, který znal přesný směr všech chodeb. Když město zachvátil jeden z velkých požárů, písař prý do podzemí ukryl městskou pokladnu a důležité listiny. Zavalil vchod těžkými balvany a sám v chodbách zmizel. Od té doby se říká, že kdo v noci přiloží ucho k podlaze v nejhlubším zámeckém sklepe, může zaslechnout ozvěnu písařových kroků a škrábání brku, jak stále sepisuje dějiny města.

Pssst! Neslyšíte něco? Je to škrábání brku? Nebo spíš vaší tužky, která dopsala poslední písmenko do doplňovačky?

To druhé!

Vyluštěno! Copak to na vás kouká z tajenky za divné slovo? Už jsme ho dnes slyšeli mnohokrát.

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce.

Doufáme, že se vám dnešní výlet líbil a děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mimo jiné texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, <https://www.touzim.cz>, <https://zapovesti.estranky.cz> atd.

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.